

Els catalans perdem el seny?

DAVID CASELLAS

Sempre ha estat un tòpic (no sé si positiu o negatiu) que els catalans som persones molt *assenyades*. Potser a vegades ens hauria faltat una mica més de rauxa, i segurament ara gaudiríem d'una autonomia més àmplia i d'un concert econòmic com el dels bascos. Amb tot, del que ara volem parlar és que fins i tot estem perdent el seny! Em refereixo, naturalment, al mot *seny*.

Ja fa temps, em va fer estrany que un locutor que sol parlar amb molta correcció, en Miquel Calzada, parlant d'un mètode per a deixar de fumar, digués «hem apel·lat al sentit comú». I també que un anunci de TV3 digués «El Dakar no es guanya amb sentit comú». Per què *sentit comú* si d'això sempre n'havíem dit *seny*? Malauradament, aquesta opció s'ha anat generalitzant força, de tal manera que avui dia no sentim gaire que s'usi el mot *seny*. Qui dels nostres lectors no ha sentit a dir *actuar amb sentit comú* en comptes de la forma genuïna *actuar amb seny*?

Seny és un mot ben genuí i fins avui ben viu a totes les terres de parla catalana, tal com diu Joan Coromines en el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Aquest mot, que prové del germànic, on SINN vol dir

'sentit' o 'juí', no és exclusiu del català, sinó que es va escampar per tot França, Itàlia i els Alps (amb les formes *sen* i *senno*). Ha estat usat per Ramon Llull, per Ausiàs March (qui amb el senyal *Plena de seny* es referia a la seva aimada) i per la major part dels nostres escriptors més importants. Des d'antic el mot ja té un significat molt acostat al germànic i al que ha predominat entre nosaltres fins als nostres dies.

El mot *seny* en català ha format també nombroses locucions ben genuïnes (podeu comprovar-ho en els diccionaris): *beure's el seny, perdre el seny, estar en bon seny, posar seny, recobrar el seny...* Això ens demostra la vitalitat d'aquest mot. Qui no ha parlat mai del *queixal del seny*? A més, també en derivem un adjectiu i un adverb: *assenyat* i *assenyadament*.

Els castellans, en canvi, no tenen un mot equivalent a *seny* (o no el necessiten) i en uns casos fan servir *juicio* o *entendimiento* i en uns altres l'expressió *sentido común*. En català l'ús de l'expressió *sentit comú*, malgrat que en unes ocasions sigui correcte, en moltes altres sembla una traducció literal del castellà i no n'hem trobat cap documentació antiga. Així, podríem construir una frase

com la següent, on és ben palesa la diferenciació entre *sentit comú* i *seny*: *El sentit comú de la gent diu que cal tenir seny a l'hora de fer declaracions públiques. Així, sentit comú té un significat molt general (per això el mot comú en forma part) referint-se a allò que la majoria de la població sent o creu com a raonable, gairebé com si fos un dogma de fe; en canvi, el seny és l'aplicació pràctica de la ponderació mental d'un o més individus, però no com una creença generalitzada, comuna a la majoria. Un home de seny és aquell que actua assenyadament, amb responsabilitat i bon criteri. Per consegüent, si Miquel Calzada apel·lava a la responsabilitat de cada persona per a deixar de fumar, sembla que hauria d'haver parlat de *seny*; això mateix també es pot aplicar a l'exemple del Dakar.*

Per tant, no diem pas que *sentit comú*, que consta en els diccionaris normatius, l'hàgim de titllar de castellanisme inadmissible; en tot cas, diem que sembla un cultisme que en un català col·loquial, viu i genuí ha de tenir un ús més aviat reduït i que mai no ha de poder substituir *seny*; no fos cas que acabéssim perdent aquest mot tan nostrat. Només ens faltaria perdre el *seny*!◆

TOTA LA VIDA FENT GALETES

Trias, Néts de Joaquim, SA
Tel. 972 841213 • Fax 972 842414

www.triasbiscuits.com

A/e: trias@triasbiscuits.com

Ctra. de Sils, 36 • 17430 Sta. Coloma de Farners